

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö 27.6.2019 Dnro 1213/06.02/2018

Lausunto maa- ja metsätalousministeriön luonnoksesta susikannan hoitosuunnitelmaksi

Kiitämme mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja esitämme näkemyksenämme seuraavaa.

Susikannan hoitosuunnitelma

Luonnoksessa mainitaan kahdesti sivuilla 26. ja 48., että edellisenä keväänä syntyneet nuoret sudet lähtisivät tyypillisesti synnyinreviiriltään jo seuraavana keväänä etsimään puolisoa ja omaa reviiriä. Tämä käsitys ei tietojemme mukaan pidä täysin paikkaansa. Mikäli ravinnon saanti reviirillä on suotuisaa, pentuja jää kahdeksi tai jopa kolmeksi, joskus useammaksikin vuodeksi vanhempiensa reviirille ja osallistuu aktiivisesti uusien pentujen hoitoon.

Sukukypsät naaraat osallistuvat jopa emonsa pentujen imettämiseen, mikä on mahdollista valeraskauden aikana. Valeraskaus lieneekin evolutiivisesti kehittynyt juuri tämän hyödyn vuoksi. Myöhemmin täysikasvuiset susiperheen jäsenet ruokkivat pentuja tuomalla niille osan saaliista vatsassaan ja oksentamalla. On todettu, että tällä tavoin lastenhoitoa harjoitelleet sudet onnistuvat aikanaan omista pesinnöissään paremmin kuin ne, jotka ovat lähteneet reviiriltä heti uusien pentujen synnyttyä.

Lähinnä hirvien saatavuudesta riippuvan ravintotilanteen ollessa hyvä susiperheet ovat siis suurempia kuin nälän uhatessa, koska aikuistuneiden ei tarvitse jättää reviiriä. Ravinnon hyödyntämisen kannalta tämä on edullista. Jos perhe on kovin pieni, esimerkiksi 2 - 4 yksilöä, saalishirvestä vievät suuren osan muut haaskansyöjät. Suurempi perhe hyödyntää saaliinsa itse. Kannanhoidossa on näin ollen edullista suosia suuria perhekokoja, koska pienet susiperheet joutuvat joka tapauksessa tappamaan hirviä yhtä paljon kuin suuret - ison osan saaliista mennessä kuitenkin muille haaskansyöjille.

Susiperheen käsite

Luonnoksessa susikannan hoitosuunnitelmaksi käytetään yhden kerran susiperheestä nimitystä perhelauma (s. 1). Tämä nimitys tarkoittaa yleensä kuitenkin eläinlaumaa, joka koostuu useasta lisääntyvästä parista jälkeläisineen. Täsmällisin nimitys yhdestä lisääntyvästä parista on susiperhe. Euraasialainen susi (*Canis lupus lupus*) ei nimittäin ole varsinainen laumaeläin kuten vaikkapa peura, lammas tai tilaisuuden tullen myös koira. Susiperhe koostuu aina pariskunnasta yleensä eri-ikäisine

pentuineen. Ulkopuolisten tulokkaiden on jopa vaarallista lähestyä susiperhettä, ja ne karkoitetaan reviiriltä. Joskus harvoin ydinperheeseen voidaan silti hyväksyä ulkopuolinenkin, joka näin saa itselleen sijaisperheen. Näin voi käydä erityisesti, jos lisääntyvä pariskunta tai toinen siitä on tapettu. Näin susiperheen hajoaminen saattaa estyä, kun tulokas ottaa johdon.

Jotkin pohjoisamerikkalaiset suden alalajit saattavat poiketa meikäläisestä tässä suhteessa ja lyöttäytyä jopa yli 30 yksilön perhelaumaksi, joka siis koostunee susiperheistä.

Meidän kotoisen sutemme perheiden nimittäminen laumoiksi perustuu lähinnä vanhoihin virheellisiin käsityksiin suden sosiaalisesta käyttäytymisestä. Kyse on myös halusta etäännyttää: sana lauma on kielteisesti neutraali. Muiden lajien perheitä sanotaan perheiksi. Samaa etäännyttämistä palvelee susiemon nimittäminen alfanaaraaksi. Perhe- ja susiperhe-sanojen käyttäminen herättää tietenkin laajan hyväksynnän lisäksi myös laajaa ärtymystä. Uusiin nimityksiin totutaan ajan mittaan, mikä palvelisi suden hyväksynnän edistämistä.

Suden hyväksyminen

Luonnoksessa osoitetaan paljon huomiota asennemuokkaukseen, koska edelleen yleinen susiviha ja -pelko olisi saatava avoimen ja luotettavan viestinnän avulla kehittymään sietämiseksi. Toivomme, että tuolla ja muilla keinoilla sietäminen saadaan kehittymään hyväksynnäksi ja lopulta arvostamiseksi. Susi tunnetaan lopultakin huonosti myös reviirien lähellä elävien ihmisten parissa. Sutta kohtaan tunnettu pelko ja viha eivät perustu ensi sijassa kokemuksiin, vaan sutta demonisoivaan pitkäaikaiseen ja laajaan kertomusperinteeseen ja sen visualisointiin, joita pidetään tosipohjaisina. Esimerkiksi lehdistö ja elokuvateollisuus pyrkiessään suurempaan levikkiin vahvistaa ja levittää tätä pelkoa.

Luonnoksessa mainittu viestinnän kansantajuistamisen tarve on erittäin tärkeä huomio. Niinpä edelleen niin sanottua virkakieltä vaivaava raskassoutuinen kapulakielisyys aiheuttaa vastaanottajissa vain kielteisiä tunteita: torjuntaa, pilkkaa, epäluuloa ja eriseuraisuuden tunnetta. Samoin vaikuttavat viitteet, jotka ohjaavat englannikielisille verkkosivuille. Kaikki viestintä on asianmukaista tarjota suomeksi. Yleensä kannattaa käyttää apuna pätevän kielenhuoltajan oikolukua ennen informaation jakamista.

Susikannan määrän sääntely ja metsäpeurakanta

Pienimmän elinvoimaisen susikannan tasoksi ehdotetaan 25:ttä lisääntyvää laumaa. ”Lauma” siis sisältää yhden lisääntyvän parin. Tämä on mielestämme liian vähäinen määrä. Luonnoksessa esitetään arvio, että kun tuo taso saavutettaisiin, voitaisiin jo ”tarvittaessa” kokonaisia laumoja poistaa erityisesti metsäpeura-alueilta. Jää epäselväksi, voitaisiinko siis siten todellakin alittaa ”tarvittaessa” pienimmän elinvoimaisen susikannan taso, jolloin kanta ei enää olisikaan elinvoimainen.

Käsityksemme on, että pienimmän elinvoimaisen susikannan taso tulee määritellä huomattavasti esitettyä suuremmaksi. Susi on nyt erittäin uhanalaiseksi (EN) luokiteltu laji, jonka geneettinen monimuotoisuus on viimeisien vuosien aikana heikentynyt. Geenipoolin kasvattamiseksi ainoa keino on turvata geenivirta Venäjältä kaikin keinoin. Susikanta tulee saada runsastumaan Suomessa niin paljon, että siitä tulisi karhun tapaan normaalisti luvanvarainen metsästyskohde.

Kokonaisten susiperheiden tappamista ounastellaan luonnoksessa tarvittavan siis erityisesti metsäpeura-alueilla. Pidämme kummallisena, että tässä yhteydessä metsäpeuran laillinen metsästys sivuutetaan kokonaan. Luonnoksessa on välttämätöntä huomioda se, että metsäpeuran lisääntymistä ja elinalueen laajenemista on tehokkaasti heikennetty ylimitoitetulla metsästyksellä erityisesti Suomen-selän alueella.

Koko maan laillisten metsäpeuran pyyntilupien määrä 2014 - 2017 oli 329 kpl ja saalis vastaavasti 144 aikuista ja 26 vasaa. Luvista tuli siis käytetyiksi vain alle puolet, 157 lupaa. Erityisen huomattavaa on, että tilastointijakson viimeisenä vuonna 2017 pyyntilupien käyttöaste oli vain 12,1 %. Ilmeisesti peuroja oli lopulta liian vaikea löytää.

Näin suuren metsästyspaineen vuoksi on kohtuutonta pyrkiä syyllistämään sutta tai muutakaan suurpetoa metsäpeuran heikosta lisääntymisestä. On päinvastoin ohjattava nyt metsästäjäjärjestöissä vallitsevia asenteita aivan uuteen suuntaan: metsäpeura on ikiaikainen alkuperäinen laji, joka on onnistuttu jossain määrin elvyttämään, ja sen ensisijaisina hyödyntäjinä on pidettävä alkuperäisiä suurpetoja, erityisesti sutta. Peuranpyynnillä ei tule heikentää petoeläinten luontaisia ravinnon-hankintamahdollisuuksia.

Jos metsäpeura rauhoitetaan metsästykseltä, se laajentaa esiintymisaluettaan nopeasti aiheuttamatta taimistotuhoja hirven tapaan, oppii elämään tasapainossa luontaisten saalistajiensa kanssa ja riittävästi yleistyttyään käynee taas metsästyksenkin kohteeksi. Suurpedot myös saalistuksellaan parantavat peurojen geneettistä tasoa ja selviytymiskykyä, koska vahvimmat saalislajin yksilöt jäävät suvunjakajiksi. Metsästyksessä usein tapahtuu päinvastoin.

Kun suurpedoilla on riittävästi luonnollista saalista tarjolla, kotieläinten ahdistelu vastaavasti vähenee. Samoin vähenee vahinkojen julkisista varoista korvaamisen tarve. Metsäpeuran levinneisyyttä tosin rajoittaa ehkä merkittävimmin sopivien elinympäristöjen puute. Asiaa auttaisi, mikäli metsien käsittelyssä suosittaisiin nykykäytäntöjä vähemmän väkivaltaisia menettelyitä.

Metsäpeura on siis ensi sijassa suden saalislaji, ei mikään fasaanin tai valkohäntäkauriin tyylinen arvoistukas metsästäjien tarpeisiin. Metsästäjäjärjestöt ovat ensi sijassa omia hyötynäkökohtiaan painottavia etujärjestöjä, ja niiden nykyinen vahvasti dominoiva asema eläinkantaa koskevassa hallinnossa on siksi kohtuuton ja johtaa kantojen vääristymiin. Ensisijaisena tavoitteena tulee olla selkärankaisten lajien suotuisan suojelun taso. Tämä edellyttää yleishyödyllisten järjestöjen asiantuntemuksen huomattavaa lisäämistä ja käyttöä kaikessa metsästettäviä eläimiä koskevassa hallinnossa.

Luonnoksen sivulla 40 lausutaan: " -- talven 2016 metsästys ja saalis osoittivat, että tavoitteista huolimatta metsästyksen kohdentaminen nuoreen yksilöön on vaikeata -- ." Tällä viitataan siihen, että kannanhoidollisessa metsästyksessä ammuttiin annetun ohjeen vastaisesti ns. alfanaaraita, ja vielä peräti kahdeksan, minkä vuoksi metsästyksen voi katsoa tavoitteen kannalta epäonnistuneen.

Erityisesti lippusiimaa käytettäessä metsästyksen kohdentaminen nuoreen yksilöön on kuitenkin helppoa. Ensimmäisenä siimaa lähestyy juuri alfanaaras, joka johtaa joukkoa. Metsästäjät toki tietävät tämän, joten runsas emosusien ampuminen ei ole voinut olla sattumaa. Olisiko tarkoituksena saada susiperhe hajalle, jolloin yksin liikkuvia nuoria ja kokemattomia susia päästäisiin tappamaan häiriköivinä pihasukusina? Jos todella halutaan kuitenkin säästää lisääntyvä pari, joukon ensimmäinen ja viimeinen on aina jätettävä rauhaan.

Kannanhoidollisen metsästyksen saalis toimitettiin tutkimuslaitokseen, joka palautti kaikille ampujille trofeina saaliin kallon ja taljan.

Mikäli EU nyt sallii ja kannanhoidollista metsästystä siksi aletaan harkita uudelleen, on varmistettava, että emosudet, "alfanaaraat", eivät joudu saalistuksen kohteiksi. Varmistaminen onnistuu sillä, että alfoista saatuja trofeita ei palauteta ampujalle, vaan ne jäävät valtion omaisuudeksi. Tämä rajoitus tulisi antaa selvästi tiedoksi metsästyksen osallistujille.

DNA-testi

Susikannan hoitosuunnitelman päivityksen valmisteluryhmän kokouksessa 13. 5. Suomen luonnon-suojeluliiton Pirkanmaan piirin suurpetokoordinaattori Marjaana Laaksonen esitteli seikkaperäisesti yhteistyötä Turun yliopiston biologian laitoksen kanssa. Aiheena oli lampaan raatelujäljistä otettavat DNA-näytteet, joiden avulla voidaan pitävästi osoittaa, onko vahingon aiheuttaja ollut koira vai susi. Asiasta on toimitettu maa- ja metsätalousministeriölle myös tiedote 10.5.2019 otsikolla "Uusi menetelmä selvittää lammasvahingot luotettavasti". Tämä mielestämme tärkeä asia on kuitenkin jäänyt kokonaan huomiotta luonnoksessa susikannan hoitosuunnitelmaksi. Kohdassa 2.3.1 lausutaan: **"Suomen riistakeskus järjestää kaikille uusille suurpetoyhdyshenkilöille havainnointiin ja kirjaamiseen liittyvää koulutusta. Suomen riistakeskus ja Luonnonvarakeskus järjestävät jatkokoulutus- ja kehittämistilaisuuksia säännöllisesti kaikille suurpetoyhdyshenkilöille. DNA-seurantaan liittyvää koulutusta tarjotaan halukkaille suurpetoyhdyshenkilöille. DNA-näytteitä pyritään ottamaan myös suurpetojen tappamista ja raatelemista koti- ja tuotantoeläimistä."** Tässä ei tule selvästi ilmi, että Dna-testit otetaan myös siinä tarkoituksessa, että halutaan selvittää onko tekijänä koira vai susi. Suurpedoistahan otetaan testejä yleisesti Lukelle dna-kartoistusta varten.

Koirien tiedetään raatelevan kotieläimiä, poroja ja muita tuotantoeläimiä. Vahinkoja on useita kymmeniä vuosittain. Paikallisten sosiaalisten suhteiden tulehtumisen pelossa ei useinkaan haluta suoraan syyttää koirien omistajia vahingoista tutkimusmenetelmien ja selkeiden todisteiden vähyyden vuoksi. Irtipäässeiden koirien aiheuttamiin vahinkoihin liittyvässä tiedonkulussa on merkittäviä ongelmia. Tieto koiran aiheuttamasta vahingosta jätetään usein ilmoittamatta tai se saadaan viiveellä joko asianosaiselta tai kolmannelta osapuolelta. Tekijän lajin ja yksilön todentaminen on yleensä erittäin vaikeaa. Dna-näytteen käyttö paljastaa todelliset tekijät. Vasta dna-analyysin jälkeen voidaan päättää toimenpiteet vahingon aiheuttajasta riippuen. Tuotantoeläinten kasvattajat ovat väsyneet irti päässeisiin koiriin ja niiden aiheuttamiin vahinkoihin. He ovat usean vuoden odottaneet, että koira-ongelma nostettaisiin esille ja siihen puututtaisiin viranomaiskeinoin.

Oheistamme mainitun DNA-näytteitä koskevan tiedotteen lausuntomme liitteeksi.

Lisätietoja

Suurpetokoordinaattori Marjaana Laaksonen, 050 5911 663, marjaana.laaksonen@sll.fi

Pälkäneen seudun paikallisyhdistyksen puheenjohtaja Martti Sivonen, 050 3043939
mara.sivonen@luukku.com

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON PIRKANMAAN PIIRI RY.

Heikki Toivonen
puheenjohtaja

Marjo Niemenmaa
järjestösihteeri

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON PÄLKÄNEEN SEUTU RY.

Martti Sivonen
puheenjohtaja

Marjaana Laaksonen
sihteeri, SLL:n Pirkanmaan piirin suurpetokoordinaattori

LIITE

TIEDOTE 10.5.2019

UUSI MENETELMÄ SELVITTÄÄ LAMMASVAHINGOT LUOTETTAVASTI

Kun petoeläimet saalistavat aitaamattomilla tai puutteellisesti aidatuilla laitumilla, oletetaan yleensä susi todennäköisimmäksi syylliseksi. Useissa tapauksissa on kuitenkin tullut ilmeiseksi, että hyökkäys onkin ison koiran tai koirien tekoja. Koska lumettomana aikana ei jää jälkiä todisteeksi, oikean syyllisen toteaminen on ollut vaikeaa. Tämä ristiriita - susi vai koira - on tuottanut viime vuosina runsaasti hedelmätöntä kiistelyä ja vastakkainasettelua.

Vuonna 2017 kirjattiin susi 21 lammastilalle vahingon tekijäksi. Vakuutusyhtiöiden korvaamia koirien tekemiä vahinkoja on kuitenkin huomattavasti enemmän, ja monet lammastilalliset ovat kertoneet pitävänsä vapaina ja hallitsemattomina kulkevia koiria ongelmallisempina kuin susia. Epäselvissä tapauksissa susi silti pyritään helposti kirjaamaan syylliseksi. Tarvitaan siis uusia keinoja luotettavan lajinmäärityksen avuksi.

Turun yliopiston Biologian laitoksella toimivassa Evoluutiobiologian sovelluskeskuksessa on tehty viime vuosina susien DNA-analyysejä. Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin aloitteesta DNA-analyysia sovelletaan nyt avuksi lammas-, poro- ja muiden tuotantoeläin-vahinkojen selvittämiseen. DNA-analyysin avulla voidaan osoittaa, onko vahingon aiheuttanut susi vai koira.

Pedon aiheuttamiin haavoihin jää pieniä määriä sen omaa DNA:ta esimerkiksi syljen tai poskisolujen mukana. DNA:sta saadaan petoyksilön geneettinen profiili eli sormenjälki, jota verrataan olemassa oleviin susien ja koirien verrokkiaineistoihin. Tilastollisen analyysin avulla voimme selvittää, kuuluuko geneettinen profiili sudelle vai koiralle. Menetelmä on luonteeltaan samantyyppinen kuin rikospaikkatutkinnassa, tosin tavoitteena ei ole tekijän vaan pelkkä lajin selvittäminen. Geneettisessä profiloinnissa hyödynnetään samoja DNA:n mikrosatelliittialueita, joita käytetään Luonnonvarakeskuksen teettämässä susien DNA-analyyseissä.

Näytteenoton on kohdistuttava juuri oikeaan kohtaan, jotta näytteeseen saadaan riittävästi suden tai koiran syljestä jäänyttä DNA:ta. Erillisiä näytteitä kannattaa ottaa useasta kohdasta. Tavoitteena olisi saada vain yhden koira-eläinyksilön DNA:ta yhteen näytteeseen. Huomiota tulee kiinnittää paitsi DNA:n määrään myös sen laadun säilymiseen. Näytteenotto tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti, jotta DNA:n laatu ei ehdi huonontua liiaksi. Riippuen lämpötilasta ja säästä DNA saattaa säilyä käyttökelpoisena vain muutamia tunteja. Silti kylmä ja kuiva sää avittaa DNA:n säilymistä jopa muutaman päivän. Näytteenotto tehdään pyyhkäisemällä valittua kohtaa harja- tai nukkapäisellä näytteenottotikulla, joka suljetaan näytteineen suojakoteloon. Tiedot kirjataan kotelon päälle, ja näyte säilytetään kylmässä (+4 C tai -20 C). Näytteiden ottajien tulee olla tehtävään koulutettuja.

DNA-analyysin tekee Turun yliopiston Evoluutiobiologian sovelluskeskus. Analyysillä on näytekohtainen hinta, joka on riippuvainen kerralla analysoitavien näytteiden lukumäärästä ja analyysin kiireellisyydestä. Kaikista näytteistä ei aina saada tulosta, johtuen DNA:n vähäisestä määrästä tai liiaksi heikentyneestä laadusta.

Yleisessä tiedossa oleva mahdollisuus Dna-testiin perustuvasta lajin määrittämisestä selkeyttää ja voi mahdollisesti myös rauhoittaa tilannetta ja vahinkotapauksen uutisointia. Aiheeton sudenvastainen kiivailu kun ei sovi yhteen sen tosiasian kanssa, että meillä on velvollisuus sopeutua rauhoitettujen suurpetojen läsnäoloon, kunhan niiden aiheuttamat vahingot riittävän tehokkaasti estetään.

Yhteydenotot:

Meri Lindqvist
Tutkimuskoordinaattori
Biologian laitos
Turun yliopisto
029 4504221
050 4135666
meri.lindqvist@utu.fi

Marjaana Laaksonen
Suurpetokoordinaattori
Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry
Kuninkaankatu 39, 33200 Tampere
050 5911663
marjaana.laaksonen@sll.fi